

Sygn.akt III AUa 415/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 października 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SA Alicja Sołowińska

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 października 2013 r. w B.

sprawy ze skargi W. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 28 grudnia 2011r. sygn. akt III U 865/11

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 lutego 2013 r. sygn. akt III U 906/12

oddala apelację.

Sygn. akt III A Ua 415/13

UZASADNIENIE

W. W. wniosła o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Ostrołęce 28 grudnia 2011 r. wydanym w sprawie sygn. akt III U 865/11. Jako podstawę wznowienia wskazała art. 401¹ k.p.c. powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. opublikowany w Dzienniku Ustaw z 22 listopada 2012 r. pod pozycją 1285, mocą którego Trybunał Konstytucyjny stwierdził niekonstytucyjność art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw. Skarżąca domagała się, aby w wyniku wznowienia dokonać zmiany zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji organu rentowego poprzez zobowiązanie ZUS do wypłaty zaległej, niesłusznie wstrzymanej emerytury wraz z odsetkami za okres od 1 października 2011 r. (k.2,3.).

Organ rentowy – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. (k.17, 26) wniósł o odrzucenie skargi, a na wypadek nie uwzględnienia tego wniosku wniósł o jej oddalenie. Organ rentowy podniósł, iż wznowił decyzją z dnia 29 maja 2012 r. wypłatę emerytury skarżącej w związku z rozwiązaniem przez nią stosunku pracy w dniu 24 maja 2012 r. od dnia 1 maja 2012 r. Wznowienie wypłaty za okres wcześniejszy nie jest zasadne, bowiem dotyczy okresu przed wydaniem wyroku przez Trybunał Konstytucyjny.

Wyrokiem z dnia 13 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w Ostrołęce (k.28) uwzględniając skargę o wznowienie postępowania zmienił zaskarżony wyrok z dnia 28 grudnia 2011 r. wydany w sprawie III U 865/11 oraz zaskarżoną decyzję z dnia 12 października 2011 r. i wznowił odwołującej wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 r. Żądanie w zakresie odsetek przekazał do rozpoznania organowi rentowemu na zasadzie art. 477¹⁰ §2 k.p.c.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy wskazał, iż stosowanie do art. 401¹ k.p.c. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją stanowi podstawę wznowienia postępowania. Taki przypadek zachodzi w sprawie niniejszej bowiem wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. (K 2/12 OTK-A 2012/10/121) opublikowanym w Dzienniku Ustaw pod pozycją 1285 z dnia 22 listopada 2012 r. Trybunał ten stwierdził, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zdaniem Sądu Okręgowego wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 ma zastosowanie do sytuacji prawnej wnioskodawczyni, bowiem do 1 kwietnia 1997 r. pozostawała ona w zatrudnieniu w (...) w P., które to zatrudnienie kontynuowała po przejściu na emeryturę, co skutkowało po wejściu w życie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z zm.) wydaniem decyzji z dnia 12 października 2011 r. zawieszającej jej prawo do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r. Odwołanie od tej decyzji oddalono wyrokiem Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 28 grudnia 2011 r. wydanym w sprawie III U 865/11, którego dotyczy obecnie skarga o wznowienia postępowania

Sąd Okręgowy uznając, iż wyrok Trybunału Konstytucyjnego stwierdzający niezgodność przepisu ustawy z Konstytucją jest skuteczny *ex tunc*, a zatem od dnia wejścia ustawy eliminuje z obrotu niekonstytucyjny przepis, zmienił zaskarżony skargą wyrok i decyzję poprzez podjęcie wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r. na podstawie art. 412 § 2 w zw. z 477⁽¹⁴⁾ k.p.c.

Apelację od tego wyroku wywiódł organ rentowy, który zaskarżył go całości i zarzucił obrazę prawa materialnego tj. art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez wznowienie wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r. tj. od dnia jej zawieszenia w sytuacji, gdy wyrok Trybunału Konstytucyjnego wszedł w życie od dnia 22 listopada 2012 r., a w stosunku do wnioskodawczyni organ podjął wypłatę od dnia 1 maja 2012 r. (k. 39-39v)

Wskazując na powyższe apelacja wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie skargi w całości.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje .

Apelacja podlegała oddaleniu.

Ustalenia faktyczne poczynione w sprawie przez Sąd Okręgowy wymagają uzupełnienia i uporządkowania w zakresie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia, choć w istocie stan faktyczny nie wydaje się być w sprawie w ogóle sporny. Bezspornym w sprawie było bowiem W. W. od 1 kwietnia 1997 r. zatrudniona była w (...) w P.. W dniu 31 marca 2009 r. nie rozwiązując stosunku pracy wystąpiła o prawo do emerytury (k. 1.a.r.), który to wniosek organ rentowy uwzględnił decyzją z dnia 16 kwietnia 2009 r. i przyznał jej prawo do emerytury od dnia od dnia 1 marca 2009 r. (k. 36-37,a.r.).

Decyzją z dnia 12 października 2011 r. (k.191) organ rentowy wstrzymał wypłatę emerytury od dnia 1 października z powołaniem się na art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) - z uwagi na kontynuację zatrudnienia u

pracodawcy, na rzecz którego praca była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. W związku z rozwiązaniem stosunku pracy przez wnioskodawczynię z wspomnianym wyżej pracodawcą (k.209-210 a.r.) organ rentowy wznowił jej decyzją z dnia 29 maja 2012 r. wypłatę emerytury od dnia 1 maja 2012 r.

Odnosząc powyższe ustalenia faktyczne do przepisów prawa materialnego, stwierdzić należy, iż istota wniesionej apelacji sprowadza się do rozstrzygnięcia jakie skutki wywołuje orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego czy *ex tunc* czy *ex nunc* tj. czy przepis uznany za niekonstytucyjny traci moc od momentu jego uchwalenia czy dopiero ogłoszenia orzeczenia Trybunału stwierdzającego niekonstytucyjność w Dzienniku Ustaw. Dla przypomnienia w niniejszej sprawie chodzi o art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r. co do którego to przepisu Trybunał Konstytucyjny w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, stwierdził niezgodność z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyjaśnić wypada, iż przedmiotowa ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010, Nr 257 poz. 1726) w swoim art. 6 dokonała zmiany w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych między innymi właśnie poprzez dodanie art. 103a. zgodnie z którym - prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Uznany za niekonstytucyjny (zakresowo) przepis art. 28 tej ustawy nakazywał stosowanie między innymi wprowadzanego art. 103a ustawy do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych (...) - przy czym w stosunku do takich emerytur miał być on stosowany od dnia 1 października 2011 r.

Skutki zakresowej niekonstytucyjności przedmiotowego art. 28 są takie, iż z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utracił on moc w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r. lub przed 8 stycznia 2009 r.

Bezspornym w sprawie było, iż wnioskodawczyni decyzją ZUS z dnia 16 kwietnia 2009 r. nabyła prawo do emerytury od dnia 01 marca 2009 r. (k. 36-37 akt rentowych) pozostając w zatrudnieniu w (...) w P.. Okoliczność ta była wyłączną przyczyną wstrzymania wypłaty jej świadczenia emerytalnego decyzją organu rentowego z dnia 12 października 2011 r. w oparciu o niekonstytucyjny przepis, a wniesione odwołanie od tej decyzji Sąd Okręgowy w Ostrołęce prawomocnie oddalił wyrokiem z dnia 28 grudnia 2011 r. (k.12 akt III U 865/11).

Niewątpliwym jest, że w stosunku do niej zapadły wyrok Trybunału Konstytucyjnego z pewnością wywołuje bezpośrednie skutki prawne, a zdaniem Sądu Apelacyjnego podobnie jak wcześniej Sądu Okręgowego są to skutki *ex tunc*. Niekiedy przyjmuje się, że przepis traci moc *ex tunc*, a więc od początku, gdy już sam tryb uchwalania był wadliwy (por. Prawo Intertemporalne w Orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego - pod red. Ewy Łętowskiej i Konrada Osajdy; Biblioteka Sądowa - Oficyna Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, str. 42). Orzecznictwo sądowe wydaje się jednak iść dalej w kierunku niestosowania przepisu niekonstytucyjnego także do stanów faktycznych mających miejsce, w czasie gdy nie dokonano jeszcze jego derogacji.

W świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78 , poz. 483 ze zm.) orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją co do zasady winna oznaczać, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok zatem Trybunału ma generalnie skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu. Uprawnionym jest wręcz pogląd, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyraźnie przeważa pogląd o skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 79, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001, nr 23, poz. 685, z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 23 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61, z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81, z dnia 19 maja 2006 r., III CZP 26/06, OSNC 2007, nr 3, poz. 39, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 94, z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, nie publ., z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, nie publ., z dnia 15 stycznia 2003 r., IV CKN 1693/00, nie publ., z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 132, z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005, nr 4, poz. 54, z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 161, z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, nie publ., z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, nie publ., z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 21, s. 1027, z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06, nie publ., z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, nie publ., z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, nie publ., z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 16, z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 172, z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK 110/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 82 , postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNP 2001, nr 10, poz. 331, z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, nie publ. ; wyrok SN z dnia 21 listopada 2006 r. II PK 42/06 LEX nr 950622, wyrok SN z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAPiUS 2001, nr 10, poz. 331). Wypada zauważyć, iż już na tle utraty mocy przez art. 28 wspomnianej wyżej ustawy pojawiły się orzeczenia jednoznacznie przyjmujące ten skutek retroaktywny, a zatem uzasadniające wypłatę świadczenia za okres od 1 października 2011 r., czyli także za okres sprzed utraty mocy przez niekonstytucyjny przepis art. 28 przywołanej wyżej ustawy (wyrok SN z dnia 7 marca 2013 r., I UK 519/12 niepubl. ; wyrok SN z dnia 25 kwietnia 2013 r., I UK 593/12 niepubl.; wyrok SN z dnia 6 czerwca 2013 r. II UK 330/12 LEX nr 1328042 oraz liczne wyroki Sądów Apelacyjnych w Lublinie, Białymstoku, Szczecinie, Gdańsku i Poznaniu). Przyjęta wykładnia wychodzi też naprzeciw orzecznictwu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, który prawo do emerytury uznaje za mienie (prawo własności) podlegające ochronie z art. 1 Protokołu Nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonego w dniu 20 marca 1952 r. w Paryżu (Dz. U. z 1995r. Nr 36 poz. 175) w konsekwencji czego, ingerencja w to prawo choć dopuszczalna musi mieć charakter wyjątkowy, być przewidziana przez ustawę, pozostawać w zgodzie z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego i leżeć w interesie publicznym (por. np. Moskal przeciwko Polsce, skarga nr 10373/05, wyrok 15 września 2009; Iwaszkiewicz przeciwko Polsce skarga nr 30614/06, wyrok z 26 lipca 2011 r.).

Podzielając ten kierunek wykładni Sąd Apelacyjny w Białymstoku na zasadzie art. 385 k.p.c. apelację organu rentowego oddalił.